

Räkneöfningsexempel

– en donation

För snart två år sedan blev NCM kontaktat av anhöriga till Karl Petter Nordlund, lektor i matematik vid Gefle allmänna läroverk, som undrade om det fanns intresse av att ta emot en mindre donation av matematikböcker samt ett originalmanuskript. Självklart fanns intresse och vi har nu tillägnat en hylla i ett glasskåp till Karl Petters minne – det första alla besökare kan se när de kommer till oss!

De tre böcker som vi har hämtat uppgifterna till Problemavdelningen från är tryckta 1879, 1885 (5:e upplagan) och 1894 (7:e upplagan).

Förorden ger en bild dels av hur Nordlund anser att undervisningen bör bedrivas och dels av skeenden i samhället som berör skolan. Bearbetning som skett i de senare upplagorna beror bland annat på att metersystemet infördes under en tioårig övergångsperiod, 1879–1888. Måttsystemet är sedan 1889 lagstadgat och det enda giltiga i Sverige. Nordlund har också delat upp exemplen i en A- respektive B-del för att underlätta för lärarens arbete. Han beskriver hur lärjungar kan komma olika långt och hur läraren kan anpassa undervisningen med hjälp av de olika uppgifterna. Extra anpassningar för snart 150 år sedan!

Ett förord tar upp att det finns två ämnen, geometri och räkning. ”Så som bekant är, kräves av lärjungarne vid undervisningen i geometri en fullständig redogörelse för lösningen af dem förelagda uppgifter jemte bevis för dennas riktighet. Med stort skäl anses denna redogörelse och detta bevis vara det, som mest bidrager till lärjungens andliga utveckling.” Utifrån detta argumenterar Nordlund sedan för att det är en stor brist att motsvarande förfaringssätt inte används vid räkning. Han argumenterar även för att bland annat prisberäkningsuppgifter, som ”förekomma dagligen i hemmen, på torgen och i det allmänna affärlivet” är synnerligen lämpliga att använda eftersom sifferuppgifter förefaller vara mycket tråkiga för barnen. Vardagsmatematik för snart 150 år sedan!

Ett annat förslag Nordlund har är att läraren bör ställa frågor i början av ett område för att

underlätta för lärjungarnas lärande. Ett exempel har valts ut och sedan följer en dialog mellan läraren och en lärjunge. Ett vanligt sätt att inleda kapitel i matematikdidaktisk litteratur även idag snart 150 år senare!

Men är det inget som skiljer från dagens läroböcker i matematik? Jo, ganska mycket. Några exempel är att dialogen består av att läraren ställer frågor som främst är av lotsande karaktär. Ordet elev används inte, utan det är lärjunge, skolgosse eller barn. Flickor lyser helt med sin frånvaro och i exemplen finns kvinnor enbart i roller som pigor som spinner lin och gummor som går till torget. Språket är aktuellt för tiden och i en av böckerna står det att det är anpassat efter sjätte upplagan av Svenska Akademiens Ordlista, nu är det den 14:e upplagan som är aktuell. Och böckerna hade absolut inte klarat ”bladderprovet” idag. Det finns inga som helst illustrationer, typsnittet är litet och det är tätt mellan uppgifterna. Snart 150 års utveckling av läroboksproduktion har gjort stor skillnad.

De problem som finns presenterade på nästa sida har fått ett modernt typsnitt, men texten är inte på något sätt justerad. Det gör att det ibland kan verka felaktigt, men vi har läst och skrivit av mycket noga, till och med punkter som vi idag snarare tycker är störande än att de fyller en funktion.

Redaktionen

